

Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Postbus 20011
2500EA 's-Gravenhage

Inlichtingen

Ons kenmerk
2025-0000368580

Aantal bijlagen

Datum 4 juni 2025
Onderwerp Advies datum dag van stemming vervroegde Tweede Kamerverkiezing

Geachte mevrouw Uitermark,

Op 3 juni jl. heeft minister-president Schoof het ontslag van de ministers en staatssecretarissen van PVV-huize aangeboden aan Zijne Majesteit de Koning en de overige ministers en staatssecretarissen hebben hun portefeuille of ambt respectievelijk functie ter beschikking gesteld.

In het debat met de Tweede Kamer is ook de mogelijkheid van een vervroegde verkiezing aan de orde geweest. De datum waarop een vervroegde Tweede Kamerverkiezing plaatsvindt, hangt af van het officiële Koninklijk Besluit waarin de Tweede Kamer wordt ontbonden. In dit ontbindingsbesluit wordt de dag van kandidaatstelling bepaald, de dag waarop politieke groeperingen hun kandidatenlijsten moeten inleveren bij de Kiesraad. Volgens de Kieswet vindt 44 dagen na de dag van kandidaatstelling de verkiezing plaats. Er kan enige tijd zitten tussen de val van het kabinet en de ondertekening van het ontbindingsbesluit. Dit biedt de mogelijkheid op zorgvuldige wijze een verkiezingsdatum te bepalen.

De Kiesraad treedt, gevraagd en ongevraagd, op als onafhankelijk adviesorgaan voor regering en parlement in kiesrechtelijke aangelegenheden. Bij de vroegtijdige val van het kabinet in 2023 heeft de Kiesraad geadviseerd over het bepalen van de verkiezingsdatum. Dat doet de Kiesraad in dit briefadvies opnieuw vanuit zijn onafhankelijke positie. Dat is temeer relevant indien er mogelijke politieke verschillen van opvatting kunnen zijn over de datum waarop verkiezingen zouden kunnen plaatsvinden. Het is vervolgens aan het kabinet om op voorstel van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties de verkiezingsdatum vast te stellen.

Overwegingen bij het bepalen van een verkiezingsdatum

Het democratische proces van verkiezingen moet zorgvuldig worden doorlopen, waarbij met de verschillende belangen en invalshoeken voldoende rekening moet worden gehouden. De Kiesraad houdt in zijn advies rekening met een zorgvuldige opvolging van de wettelijke termijnen en met de uitvoerbaarheid voor kiezers (in binnen- en buitenland), gemeenten en politieke partijen.

Er wordt daarom rekening gehouden met:

- De wettelijke termijnen die in de Kieswet staan. Hierbij gaat het onder andere om de uiterste datum voor het registreren of aanpassen van partijnamen door politieke groeperingen en om de datum om de kandidatenlijsten in te leveren.
- De uitvoerbaarheid voor politieke partijen, bijvoorbeeld voldoende tijd voor registratie of aanpassing van de partijnaam, het opstellen van de kandidatenlijsten en het verkiezingsprogramma en interne partijdemocratie hieromtrent (zoals partijcongressen), en het verkrijgen van voldoende ondersteuningsverklaringen.
- De zomer- en herfstvakantie. Voor kiezers is het onwenselijk dat de dag van stemming in een vakantieperiode valt. Een deel van de kiezers is in deze periodes minder in staat hun stem uit te brengen, vanwege verblijf in het buitenland of elders in het land. Ook zijn in de vakantieperiodes minder vrijwilligers beschikbaar. Om die reden zijn 15 en 22 oktober (herfstvakantie) minder wenselijk als verkiezingsdatum.
- De uitvoerbaarheid voor gemeenten, leveranciers en Kiesraad als centraal stembureau. Gemeenten moeten voldoende tijd hebben om bijvoorbeeld de stempassen tijdig te laten bezorgen, vrijwilligers te werven en te trainen als stembureauleden, en om geschikte stemlokalen te vinden. Kiezers moeten bij de gemeente terecht kunnen voor het afleggen van ondersteuningsverklaringen. Ook vraagt de uitslagvaststelling dat er voldoende capaciteit van gemeenten beschikbaar is na de dag van stemming.
- De mogelijkheid voor kiezers in het buitenland om zich te kunnen registreren en tijdig een briefstembewijs te ontvangen. Uit de Kieswet volgt dat de briefstembewijzen voor deze kiezers uiterlijk 12 weken voor de dag van stemming aan de kiezer moeten worden toegezonden. Daaraan voorafgaand zijn enkele weken nodig om de verzending daarvan logistiek voor te bereiden.

De termijnen in de Kieswet tellen op tot een benodigde voorbereidingstijd van ongeveer 3,5 maand. Bij een regulier geplande verkiezing is de voorbereidingstijd voor gemeenten ongeveer 6 tot 9 maanden. Bij een vervroegde verkiezing moeten gemeenten hun voorbereidingen flink versnellen.

De Kiesraad heeft data in de eerste helft van oktober overwogen als mogelijke verkiezingsdatum, in het bijzonder woensdag 8 oktober. Dit zou echter tot gevolg hebben dat de kandidaatstelling tijdens het zomerreces plaatsvindt. De eerste samenkomst van de nieuwe Tweede Kamer zou dan tijdens het herfstreces plaatsvinden. En gelet op de beperkte tijd die er is, zou het onzeker zijn of de briefstembewijzen voor de kiezers in het buitenland tijdig verzonden kunnen worden. Ook de tijd die benodigd is voor de uitslagvaststelling zou in de herfstvakantie plaatsvinden. Om die redenen adviseert de Kiesraad niet tot deze datum. Evenzo maakt de herfstvakantie een verkiezing op woensdag 15 of 22 oktober minder wenselijk.

Indien de wens is om zo snel als mogelijk verkiezingen te laten plaatsvinden, is de Kiesraad van opvatting dat de eerste reële verkiezingsdatum woensdag 29 oktober is.

Van dit briefadvies wordt ook een afschrift verzonden aan de voorzitters van de Tweede en Eerste Kamer der Staten-Generaal.

Hogachtend,

De Kiesraad
voor dezen,

W.J. Kuijken,
voorzitter

J.H. Klok
secretaris-directeur